

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

BIDRAG TIL

GREVE KOMMUNES HISTORIE

MAG

**HB
His**

E NR. 15.

"KALDET FØLGER ENKEN".

Hæfte nr. 15 i serien
"Bidrag til Greve kommunes historie"

"KALDET FØLGER ENKEN"
ved Erik Doberck

Udgivet af
GREVE LOKALHISTORISKE FORENING
August 1980

Serien

"BIDRAG TIL GREVE KOMMUNES HISTORIE"

omfatter nu følgende hæfter:

- Hæfte nr. 1. GREVE SOGN - AR 1836.
- Hæfte nr. 2. GREVE SOGN - FOLKETÆLLINGEN 1801.
- Hæfte nr. 3. KILDEBRØNDE SOGN - AR 1836.
- Hæfte nr. 4. OEDERS EFTERRETNINGER 1771.
- Hæfte nr. 5. 7 SOLDATERBREVE FRA 1864.
- Hæfte nr. 6. TUNE SOGN - AR 1836.
- Hæfte nr. 7. KARLSLUNDE SOGN - AR 1836.
- Hæfte nr. 8. SAMTALE MED MAREN PETERSEN.
- Hæfte nr. 9. FORSAMLINGSHUSET "GODTHAB"s START I 1898.
- Hæfte nr. 10. BYBRANDEN I KILDEBRØNDE.
- Hæfte nr. 11. TIGGERLIV I GAMLE DAGE.
- Hæfte nr. 12. VILHELM PEDERSEN.
- Hæfte nr. 13. "STRANDGREVEN".
- Hæfte nr. 14. SØNDERHOLM BOPLADS.
- Hæfte nr. 15. "KALDET FØLGER ENKEN"

Forord.

Til serien "Bidrag til Greve kommunes historie" har Greve lokalhistoriske forenings bestyrelse efterlyst bidrag fra medlemmerne, og her foreligger nu det første fra Erik Doberck.

Erik Doberck er under slægtshistoriske studier stødt på nogle slægtsforhold, der nok kan hensætte en nutidsdanser i forundring, men som dog i princippet ikke var usædvanlige for 2-300 år siden.

Forholdet, Doberck er standset op ved, er en slægtsmæssig kontinuitet i 2 præstekald, som samtidig sammenknyttes ved, at præstedøtrene ANNA og BODIL MIKKELSDATTER fra Greve præstegård blev præstekoner i henholdsvis Greve-Kildebrønde og Karlsrunder-Karlstrup sogne.

Dobercks beretning starter i 1614, hvor MIKKEL MADSEN BUTTERUP bliver sognepræst i Greve-Kildebrønde sogne og gifter sig med forgængerens datter. Efter hendes død gifter han sig påny og får nu døtrene ANNA og BODIL MIKKELSDATTER. ANNA gifter sig efter faderens død med dennes efterfølger, ERIK MOGENSEN BLEKING, og efter ægtefællens død gifter hun sig påny med dennes efterfølger i embedet, VILLADS OLUFSEN. Villads Olufsens datter KAREN VILLADSEN gifter sig med faderens kapellan, CHRISTOPHER NICOLAISEN LUND, og da hun bliver enke efter ham, ægter hun faderens nye kapellan, KNUD FREDERIKSEN GAMBORG, der ved svigerfaderens død overtager embedet som sognepræst i Greve-Kildebrønde, og som han sidder i til sin død i 1747.

Disse familieband knyttes til Karlsrunder-Karlstrup, da sognepræsten her, MADS JOHANSEN VESSEL, efter i 1652 at være blevet enkemand som 60-årig, igen i 1656 gifter sig med den 20-årige BODIL MIKKELSDATTER, præstedatter fra Greve. Vessel dør imidlertid året efter,

og Bodil gifter sig med efterfølgeren i embedet, PEDER CORFITSEN, og efter dennes død igen med efterfølgeren, der hedder JACOB WILLUMSEN DICHMANN. Også Dichmann dør før Bodil, som i 1666 er enke for 3'gang. Hun gifter sig senere og ender som præstekone for 4'gang i Kalvehave.

Ole Eriksen

"KALDET FØLGER ENKEN"

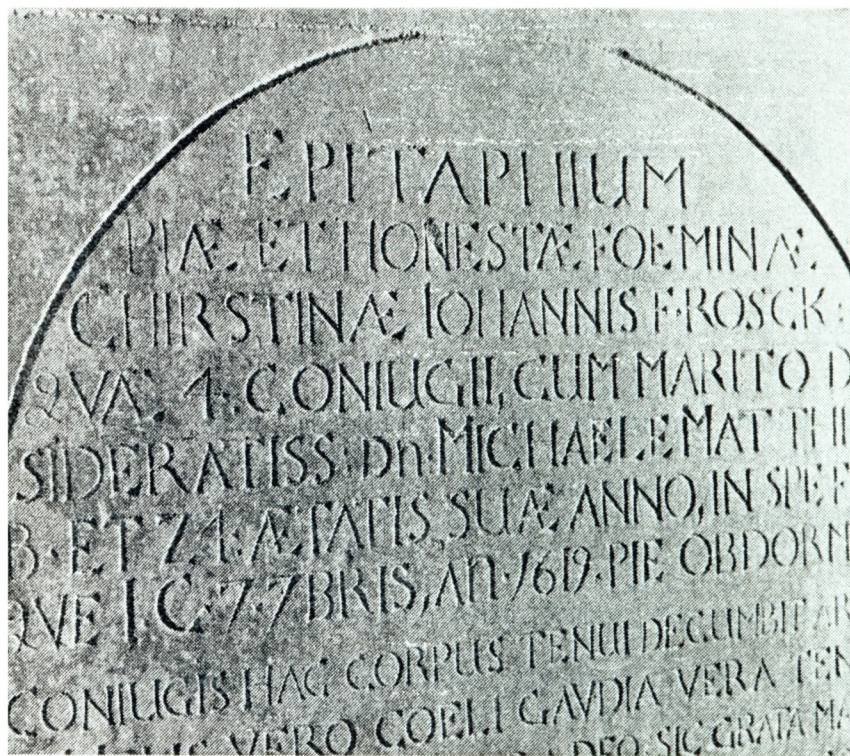
Før i tiden lå præsteenkenes styrke i, at der blev taget meget hensyn til hendes ønske om, hvem den nye præst skulle være. Man kunne kalde det en slags pension, idet der ofte opstod en sympati mellem enken og den nye præst, så hun fortsatte som præstekone i embedet. Var hun selv meget gammel - ja, så så man ofte, at det var enkens datter, der blev den nye præsts "foretrukne".

Vi bevæger os jo i en tid, hvor socialkontor og folkepension ikke var opfundet, så det materielle og overlevelsesviljen har haft en meget stor vægt i valg af ægtemage.

Gennem kirkebøgerne og andet skriftligt materiale kan vi følge en præst og hans 2 døtre, der her på egnen tegner et meget typisk billede på det ovennævnte.

I året 1614 blev Mikkel Madsen Butterup sognepræst i Greve-Kildebrønde sogne. Han var født ca. 1583 i landsbyen Butterup og havde været hører (lærer) ved Roskilde skole. Nu var han flyttet ind i Greve præstegård og blevet gift med Kirsten Hansdatter Rosck, der var eneste overlevende datter af forgængerens i embedet, Hans Pedersen Walløe.

Allerede den 7. december 1619 døde hustruen og året efter hans svigermoder, Bodil Pedersdatter.

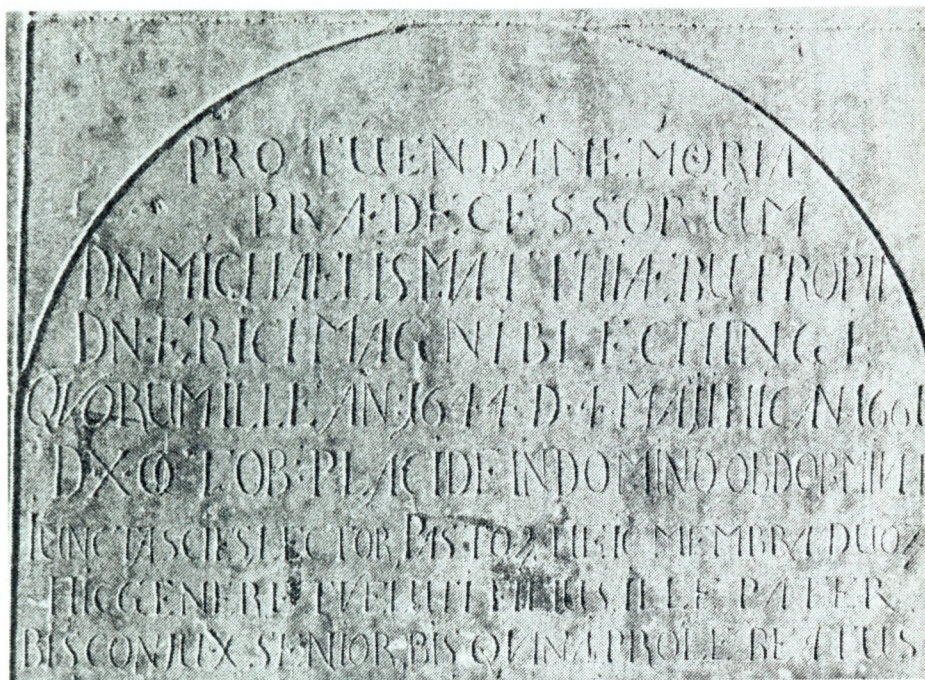

Mindesten i Greve Kirke

Det var en meget uheldig start for ham i et embede, der ellers var faldet til ro efter en meget urolig tid med en meget bitter strid omkring sammenlægningen af Greve og Kildebrønde sogne. En stor del af skylden for, at der nu var faldet ro i sognene, må have været, at man nu havde fået sognepræsten boende hos sig, så han kunne være rede til at gøre tjeneste bl.a. i tilfælde af alvorlig sygdom. Hans forgænger boede i Roskilde, og dette skyldtes, at Domkapitlet, som ejede præstegårdene, var uvilligt til at afgive disse til boliger for præsterne, da de hidtil havde givet gode indtægter som fæstegårde - eller måske var de simpelthen nedslidte og uegnede til det nye formål.

I sit 2'ægteskab får Mikkel Madsen Butterup i 1632
datteren Anna og i 1636 Bodil.

Den 4. maj 1644 dør han som provst 60 år gammel og
bliver begravet i Greve kirke ved siden af sin før-
ste kone.

Mindesten i Greve Kirke

ANNA.

Erik Mogensen Bleking overtager embedet den 8. juni 1644. Han stammer fra Sverige og bliver i 1647 gift med Anna, forgængerens datter fra 1632. De får 3 sønner; men allerede den 10. oktober 1661 dør Erik Mogensen Bleking 44 år gammel.

Mindetavle fra Greve Kirke over præsterne Butterup og Bleking.

Villads Olufsen Roskilde overtager den 29. november 1661 embedet og enken Anna. Han var en "lokal mand", idet han var født i Roskilde 1636, hvor hans far var sognepræst ved Vor Frue kirke, og han bliver en agtet foregangsmand på sin hjemegn.

I 1673 bliver han udnævnt til provst. Dette giver ham så stort et arbejde, at han i 1691 får tildelt en kapellan, Christopher Nicolaisen Lund, der den 14. juni 1693 bliver gift med provstens datter Karen Villadsdatter (døbt den 7. juli 1670). De får 2 sønner; men den sidste søn ser faderen ikke, idet han dør den 10. marts 1699 og begravnes i Greve.

Provst Villads Olufsen Roskilde havde allerede året før (den 8. februar 1698) mistet sin hustru Anna, der blev 66 år gammel.

Den 19. maj 1703 bliver Knud Frederiksen Gamborg ny kapellan for provsten og gifter sig den 16. januar 1704 med forgængerens enke, Karen Villadsdatter.

Det bliver et langt virke for provst Villads Olufsen. I 1711 kan han fejre 50 års jubilæum. Men i 1712 dør han og bliver begravet den 13. juli i Greve kirke ved siden af sin hustru.

Kapellanen Knud Frederiksen Gamborg bliver nu sognepræst. Han bliver betegnet som myndig og begavet og opnår at gøre sin indflydelse gældende i de 2 sogne i omtrent 44 år. Han dør i 1747 og bliver begravet i "Annekssognet" Kildebrønde den 16. januar. Hans hustru kan ikke følge sin mand i hele denne lange gerning, idet hun dør 1715 og bliver begravet i Greve den 24. oktober.

Anerækken her i sognet kunne være blevet længere, hvis ikke deres søn, Villads Knudsen Gamborg, der var personlig kapellan hos faderen fra 1739 til 1744, da var blevet sognepræst i Hvalsø-Særløse.

1580 1590 1600 1610 1620 1630 1640 1650 1660 1670 1680 1690 1700 1710 1720 1730 1740 1750

Mikkel Madsen Butterup

1⁰ Kirstine Hansdtr. Rosk

2⁰ ?

Anna Mikkelssdatter

Erik Mogensn Bleking

Villads Olufsen

Karen Villadsdatter

Christoffer Nicolaisen Lund

Knud Frederiksen Gamborg

Bodil Mikkelssdatter

Mads Johansen Wessel

Peder Corfitsen

Edvard Willumsen Dichmann

Lauritz Olufsen Kalle

Mindetavle i Kildebrønde Kirke

BODIL.

Vi skal nu tilbage til den 3. november 1619, hvor Mads Johansen Vessel bliver ordineret til succederende præst i "Karlslund-Kagstrup" kirker, fordi både sognepræsten her, Hans Kiuse, og hans hustru er syge. Således dør Kiuses hustru den 10. december og 17 dage efter han selv.

Den nye præst var født 1592, søn af sognepræsten i Reerslev-Vindinge, Johan Wetzelsen Viffers, og student fra Roskilde 1617.

Han var ugift, da han tiltrådte embedet; men (meget typpisk) gifter han sig med den forrige præsts datter, Anne Hansdatter Kiuse, født år 1600. Med hende får han 4 børn, som må nærmere omtales, idet de 3 senere prøver at kæmpe mod "Kaldet følger enken":

1. Knud Madsen Kiuse, født 1621.
Han bliver hører i Roskilde skole, men kommer syg hjem i 1652 og får sakramentet den 25. august sammen med sin moder, der også er syg.
Han dør den 10. september og begravnes den 14. september. Moderen dør dog først og bliver begravet den 7. september.
Begge begravelser foretages af sognepræsten fra Greve, Erik Mogensen.
2. Dorthe Madsdatter bliver præstekone i Vejby-Tibirke med Laurits Sørensen, hans efterfølger og dennes efterfølger igen.
3. Hans Madsen Kiuse bliver sognepræst i Ramløse-Annisse og ægter formandens enke, Kirsten Jensdatter Bircherod.
4. Herman Madsen Kiuse, student Roskilde 1651.

I 1652 blev Mads Johansen Vessel enkemand 60 år gammel; men han skulle ikke se langt efter en ny hustru, idet den 17-årige Bodil, datter af sognepræst Mikkel Madsen Butterup, boede hos sin søster og faderens afløser, Erik Mogensen, i Greve præstegård. Vessel og Bodil blev

gift i Karlslunde præstegård den 27. januar 1656, og Erik Mogensen viede dem.

Ægteskabet blev ikke langvarigt, idet Vessel døde den 8. juli 1657.

I kirkebogen får han et smukt eftermæle, idet der står:

"Han var en meget flittig, vindskibelig og tjenstagtig mand i sit embede; hos de syge, som han på sengen beredte og ellers anden tid besøgte ofte ukaldet, var han en meget begavet mand at trøste og undervise af guds ord; frygtede ikke for forgiftig og smitsom sygdom, om han skulle bleffvit og død på steden."

Efter Vessels død opstår der strid om, hvem efterfølgeren skal være.

Ansøgerne, der prøveprædiker i kirken, er:

1. Vessels søn af 1'ægteskab, Herman Madsen Kiuse. Hans ansøgning støttes af broderen, sognepræsten i Ramløse-Annisse, Hans Madsen Kiuse, samt af sognepræsten i Vejlbj-Tibirke, Laurits Sørensen, der er gift med søsteren, Dorte Madsdatter.
2. Peder Corfitsen, hører i Helsingør.
3. En ung, ugift præst fra Lolland.

Bodil Mikkelsdatter foretrækker Peder Corfitsen som efterfølger. Herman Madsen Kiuse prøver at handle med sin stedmoder, idet han foreslår, at han får embedet, og at hun flytter til Lolland og gifter sig med ansøgeren derfra.

Bodil Mikkelsdatter, der støttes af sin søster og hendes mand, sognepræsten i Greve-Kildebrønde, Erik Mogensen, siger nej. Hun synes godt om Peder Corfitsen, som hun vil have som efterfølger (og som ny mand).

Herman Madsen Kiuse prøver endnu en gang, idet han antager en hr. Rasmus Munch til at mæggle - men Bodil Mikkelsdatter står fast på sin beslutning.

Provst Bjørn Andersen, Reerslev, indkalder nu kaldsmændene til møde i sakristiet.

Mødet bliver meget uroligt og ender med, at 5 stemmer på Herman Madsen Kiuse. Men 2 går nu frem foran alteret og protesterer. Provsten, som støtter Bodil Mikkelssdatter, nægter at underskrive kaldsbrevet.

Dette indklages for biskoppen, der udnævner sognepræsten i Køge, magister Christen Madsen Tausen, til dommer i sagen.

Provsten synes ikke om denne beslutning - udebliver fra et møde og appellerer til Landemodet, hvor sagen tages op den 10. oktober.

Først idømmes sognepræst Laurits Sørensen en bøde på 20 Rdlr. "for ikke at holde sig væk fra Karlslunde, medens sagen stod på". Provsten forklarede sin (og Bodils) sag, og Landemodet beslutter, at Køge-præsten skal tage hele sagen op på ny -

Hele sagen ender med, at Bodil ("Kaldet følger enken") vinder, og den nye sognepræst bliver Peder Corfitsen, født 1624 i Hørby, Skåne, student i Helsingør 1645 og hører samme sted i 1648.

Det er en meget urolig tid med den svenske armé huserende på egnen. Dette dæmpes dog meget, idet den nye præst kendte den svenske konge, Carl X.Gustav. De havde studeret sammen i Sorø som unge. Peder Corfitsen benytter dette bekendtskab, opsøger den svenske konge og opnår at få en salvegarde til beskyttelse mod plyndring af egnen.

Helt slap den dog ikke fri. I Karlslunde kirke blev to alterstager og messeskjorten ranet. I Mosede blev en kone hugget i armen af en svensk rytter og døde.

Ikke alle i sognet har været afvisende over for svenskerne, idet flere kvinder måtte til skrifte for omgang med "fjenden". To piger i Mosede blev da også trolovede med svenskere.

I ægteskabet med Peder Corfitsen får Bodil en søn, Corfits, født 1659; men allerede den 22. marts 1661 bliver Bodil Mikkelsdatter enke for anden gang.

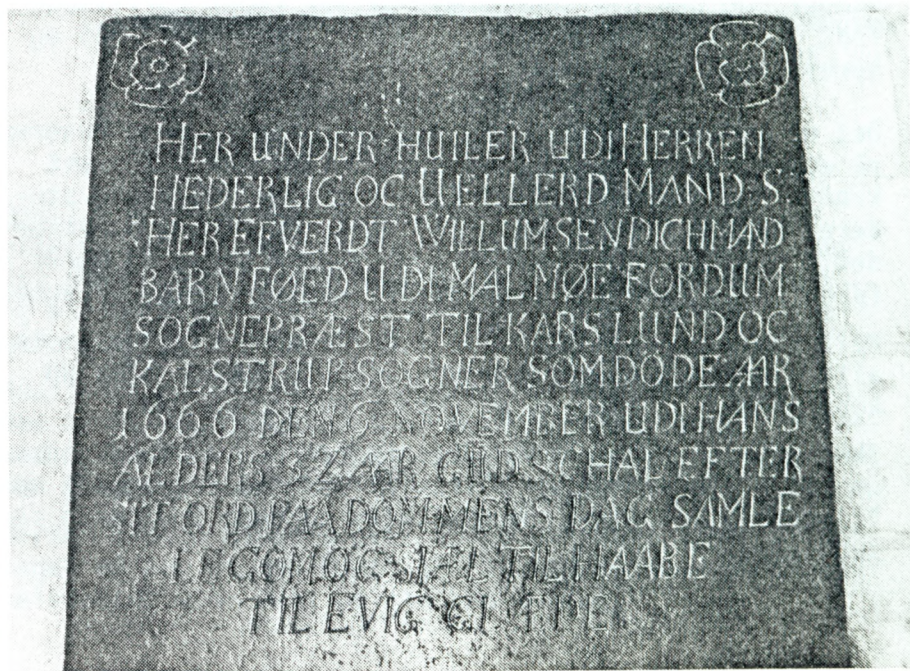
I kirkebogen står der om Corfitsen:

"Han var en meget velbegavet mand i sin tjeneste og tilmed from og ydmyg i sin omgjængelse."

Efterfølgeren bliver - og denne gang uden kamp - Edvard Willumsen Dichmann. Igen "følger kaldet enken", idet han gifter sig med Bodil Mikkelsdatter. Han blev født i Malmø 1634, hvor faderen var borgmester. Broderen, Jacob Willumsen Dichmann bliver præst i Høje Tåstrup 1673.

I dette ægteskab får Bodil 2 børn, Karen i 1662 og Willum Efvertsen i 1663.

Men ak, allerede i 1666 dør Edvard Willumsen kun 32 år gammel den 6. november. Bodils søsters nuværende mand, sognepræst i Greve-Kildebrønde, Villads Olufsen begravede ham foran alteret i Karlsrunder kirke.

Gravstenen i gulvet foran alteret i Karlsrunder kirke

Over skriftestolen blev opsat et maleri i fuld legensstørrelse af ham, hans hustru og 3 børn (den ene stedsonnen). I 1755 var maleriet næsten rådnet bort.

I kirkebogen står:

"Den 6. november om aftenen klokken 3 døde vores Hr. sognepræst og sjæle sørger den hæderlig og vellærte mand Hr. Effvert Willomsen Dichmand og blev begravet den 15. november. Hr. Villads i Greve begravede ham, han ud i sit yderste gav til de arme i begge sine sogne hundrede Slette Dalere som skulle forrentes og renten årligen til jul udbyttes ved give han en glædelig opstandelse."

Dette legat har stået uændret lige til vore dage, hvor det blev slået sammen med mange andre, idet tiden og inflationen havde gjort dem ubetydelige hver for sig.

Ved Dichmanns død forlod Bodil Mikkelssdatter kaldet og flyttede til en ejendomsgård "på hin side Næstved" ifølge Wibergs "Præstehistorie". Årsagen til, at hun måtte forlade embedet, var, at hun denne gang mødte kræfter, der var stærkere end "Kaldet følger enken".

Biskop Hans Vandal havde den 21. marts 1666 som ekstraindtægt af kongen fået tildelt det første præstekald, der blev ledigt, mod at holde en dygtig kapellan på stedet. Dette første ledige embede bliver - uheldigvis for Bodil Mikkelssdatter - ved Dichmanns død, Karlsrunder.

Da det nu i realiteten var biskoppen, der blev sognepræst, og embedet skulle bestyres af en kapellan, ja, så sker der et eller andet, som Bodil Mikkelssdatter ikke kan acceptere. Hun forlader embedet.

Nu kunne historien slutte; men retfærdigvis må her kort tilføjes, at livskraften ikke var kuet hos Bodil Mikkelssdatter, idet hun den 5. december 1669 - da hun kun var 33 år - blev gift med degnen i Kirke Skensved, Lauritz Olufsen Kolle. Han blev kapellan i Hammer Lundby, sogne-

præst i Kallehave 1675 (og Bodil blev således atter præstekone). De fik 2 børn. Men i 1685 døde han, og Bodil blev præsteenke for sidste gang.

Hendes tanker må have gået tilbage i tiden, for i 1686 blev der i Karlslunde kirke opsat denne tavle, som stadig hænger i kirken:

Teksten lyder:

"De tre Hæderlige Mænd Alle
Sognepræster Her til Steden
Her Matths Johansøn Vessell, som døde
Anno 1657, Var Sognepræst i 38 Aar
Oc Provst i 13 Aar,
Her Peder Corfidtzøn, betiente steden
paa fierde Aar, oc døde Anno 1661.
Her Efvert Willumsøn Dichmann, døde
Anno 1666, i sit Embedis siette Aar, Alder 34
Till en Kierlig oc Christelig ihukommelse
Er denne Tavfle opsæt og Bekostet
Aff Samptlig Deris Effter Lefverske
Boeld Michels Datter Anno 1686."

Hun dør i Kallehave den 24. maj 1703 efter 4 ægteskaber -
og dog alene de sidste 17 år.

Kilder:

Præstehistoriske samlinger. 1-1933.

Ny Kirkehistoriske samlinger, bind 6, 1867-1868.

Kirkehistoriske samlinger, tredje række, bind 3,
1881-1882.

Københavns Amt. Årbog udgivet af historisk samfund 1912.

Københavns Amt. Årbog udgivet af historisk samfund 1914/15

Københavns Amt. Årbog udgivet af historisk samfund 1938/39

Historisk Samfund for Præstø Amt. 1947. Ny række, bind 3.

G.E.Gad. Legater og milde stiftelser.

Kirkebøgerne Greve sogn.

Kirkebøgerne Kildebrønde sogn.

Kirkebøgerne Karlslunde sogn.

Forside:

Øverste del af mindetavle i Greve Kirkes våbenhus.

Bagside:

Stolegavl i Greve Kirke.

